

HFE

**HØJERE
FORBEREDELSES-
EKSAMEN**

**BØRNE- OG
UNDERVISNINGSMINISTERIET**
STYRELSEN FOR
UNDERVISNING OG KVALITET

DANSK SOM ANDETSPROG A

Skriftlig fremstilling

Onsdag den 14. august 2024
Kl. 9.00-14.00

Indhold

Prøvegenrer	side 3
Henvisningspraksis	side 5
Opgave 1	side 6
Tekst 1: Robert Olen Butler: <i>Fårekylinger</i>	side 7
Opgave 2	side 11
Tekst 2a: Andel: <i>Det er på tide at ændre billedet af dansk idyl</i>	side 12
Tekst 2b: Fire berømte malerier fra 1800- og 1900-tallet	side 13
Opgave 3	side 14
Tekst 3: Jakob Engel-Schmidt: <i>Du kan slå et folk ihjel bare ved at dræbe dets åndsliv</i>	side 15
Oplysninger til Copydan	side 18

Prøvegenrer

Artiklen som genre

De to opgavegenrer, du kan vælge at skrive, ligger inden for den overordnede skrivegenre: artikel. En artikel er en faktatekst, som ville kunne offentliggøres og læses af en interesseret læser.

Du er afsenderen. Den modtager, du skal have i tankerne, når du skriver, er en medborger, der interesserer sig for kultur og litteratur. Din modtager er bredt orienteret i danske medier, bøger, film og aktuelle debatter samt i den danske litteraturhistorie. Din modtager kender derfor også danskfaglige begreber som eksempelvis fortællesynsvinkel, flashforward og metafor. Det betyder, at du ikke behøver at definere disse begreber, når du bruger dem.

En artikel er opbygget med en indledning, en midte og en afslutning. Indledningen er fokuseret og åbner for centrale aspekter af emnet og din vinkel. Din artikel skal være skrevet i en sammenhængende form (dvs. ikke i punktform). Den skal have en fokuseret overskrift og kan eventuelt gøre brug af underoverskrifter.

I din artikel bruger du viden og tekster. Du skal præsentere de tekster, du inddrager, for din læser, hvilket vil sige, at du i din tekst skal nævne skribent, titel og gerne årstal, når du nævner teksten første gang. Det betyder til prøven, at også de tekster, som hører til opgaverne, skal præsenteres for din modtager. Du kan ikke forvente, at din læser kender dette materiale.

Du skal samtidig altid henvise til det materiale, du inddrager i din artikel. Du kan henvise på flere måder, men brug samme måde gennem hele artiklen. Du kan bruge fodnoter, henvise i parentes i din tekst eller som du ellers har lært det. Det vigtigste er, at du er konsekvent gennem hele artiklen og henviser på den samme måde.

Den analyserende artikel

I en analyserende artikel skal du analysere og fortolke en tekst.

Som led i din artikel skal du:

- præsentere din artikels overordnede emne
- indføre læserne i en tekst, som de ikke kender
- analysere væsentlige aspekter af teksten med brug af nærlæsning, valgte citater og relevante fagbegreber
- knytte analysen til en fortolkning af teksten, hvor du forklarer, hvordan enkeltdele i teksten og teksten som helhed skal forstås – også det der gemmer sig mellem linjerne
- perspektivere teksten til din artikels overordnede emne

Den debatterende artikel

I en debatterende artikel skal du argumentere for dine holdninger til et emne og forsøge at overbevise dine læsere om, at du har ret.

Som led i din debatterende artikel skal du:

- præsentere din artikels overordnede emne
- præsentere læserne for hovedsynspunktet i en tekst, som de ikke kender
- tage stilling til tekstens hovedsynspunkt og dens argumentation
- diskutere og debattere forskellige holdninger til emnet

Den debatterende artikel omhandler altid et danskfagligt emne. Du er derfor meget velkommen til at inddrage begreber og tekster fra undervisningen.

Faktaboks: Forskellen på diskussion og debat

Diskussion:

Formålet med diskussionen er at gøre din læser klogere på opgavens problemstilling ved at undersøge forskellige synspunkter på emnet. I en diskussion skal du vise synspunkter for (pro, dvs. 'på den ene side') og imod (contra, dvs. 'på den anden side'). Det kan både være de synspunkter, som står i tekstmaterialet, det kan være dine egne synspunkter, eller det kan være mere generelle synspunkter, som du formulerer ud fra din viden om emnet.

Debat:

Formålet med en debat er at overbevise din modtager om, at du har ret. Diskussion og debat hænger ofte tæt sammen, fordi diskussionen er med til at vise forskellige synspunkter på emnet. Når du debatterer, er det vigtigt, at du fremfører de stærkeste argumenter og anvender en solid og saglig argumentation for at overbevise læseren. I en debat vil der ofte blive anvendt forskellige argumentationsformer og sproglige virkemidler, som er med til at understøtte argumentationen og overbevise modtageren.

Henvisningspraksis

I dansk som andetsprog A gælder som i andre fag, at alle kilder skal dokumenteres. Du skal derfor præsentere det materiale, du anvender i din artikel, og henvise til det enten i fodnoter eller direkte i teksten.

Du skal ikke vedlægge anvendt materiale i bilag eller udarbejde en litteraturliste.

Når du henviser, kan du med fordel anvende den praksis, som er beskrevet herunder, men det kan også være, at du har lært det på en lidt anden måde på din skole. Det vigtigste er, at den henvisningspraksis, du vælger, bruges konsekvent hele vejen gennem din tekst.

Forslag til, hvordan du henviser til tekster:

Når du første gang nævner en tekst eller andet materiale, og når du citerer fra materialet, skal du oplyse følgende i en fodnote:

- Afsender
- Titel
- Udgiver (fx et forlag, en avis eller et andet medie)
- Årstal samt dato ved artikler
- Link (hvis der er tale om internetmateriale)
- Side- og evt. linjetal (ved citater)
- Minut- og sekundtal (ved henvisninger til steder i film og lignende)

Hvis du mangler nogen af disse oplysninger om opgaveteksterne, kan du finde dem under *Oplysninger til Copydan* til sidst i opgavematerialet.

Eksempel på henvisning til en *litterær tekst*:

Hovedpersonen i novellen er beskrevet som "forfængelig og ikke til at holde ud."¹

Eksempel på henvisning til en *artikel*:

Medieforsker ved Københavns Universitet Henrik Søndergaard mener, at DR's underholdningsprogrammer af denne grund er vigtige for at fastholde seerne, hvilket han udtrykker i artiklen *Borgerlige vil sætte DR på slankekur* fra Berlingske den 1. januar 2014: "Hvis man fjerner det underholdende, så vil man se, at DR samlet set får færre seere."²

---

¹ Stig Dalager: *Det der gror*, Gyldendal, 2010, s. 2

² Henrik Dannemand Jensen og Kristian Lindberg: *Borgerlige vil sætte DR på slankekur*, Berlingske, 1. januar 2014, s. 3

Du skal besvare enten denne opgave eller opgave 2 eller 3

Opgave 1

Skriv en analyserende artikel om, **hvordan det er at flytte til et nyt land.**

Som en del af artiklen skal du analysere og fortolke Robert Olen Butlers novelle *Fårekylinger* (tekst 1).

Din artikel skal blandt andet besvare følgende:

- Hvordan ser fortælleren sig selv i det nye land?
- Hvordan er relationen mellem fortælleren og hans søn?
- Hvordan er novellen fortalt?
- Hvilken symbolsk betydning kan fårekylingerne have for fortælleren?

I din artikel skal du bruge centrale citater fra teksten.

Du skal skrive en fokuseret og spændende indledning, hvor du præsenterer emnet for din artikel, og en afslutning, der sammenfatter dine pointer.

Du skal selv finde på en passende og fængende overskrift til din artikel.

Du skal skrive minimum 1000 ord.

1. Robert Olen Butler: *Fårekylinger*

Teksten er en novelle fra novellesamlingen Velduft fra et fremmed bjerg. Novellesamlingen blev udgivet på engelsk i 1992 og udkom på dansk i 1996. Robert Olen Butler er en amerikansk forfatter født i 1945.

¹ De kalder mig Ted på mit arbejde, og det har de kaldt mig i mere end et årti nu, og det generer mig stadig, selv om jeg ikke er særlig glad for, at jeg i virkeligheden hedder det samme som den tidligere præsident for det tidligere Republikken Vietnam. Thieu¹ er ikke et ualmindeligt navn i mit hjemland, og min mor havde ikke noget større i tankerne end en ⁵ længst afdød onkel, da hun gav mig det. Men i Lake Charles² i Louisiana er jeg Ted. [...]

Undertiden kan jeg selv høre, hvordan jeg lyder, og jeg lyder ret bitter, antager jeg. Men jeg lader det ikke slippe ud på raffinaderiet, hvor jeg er den bedste kemiske ingeniør, de har haft, og de indrømmer det ovenikøbet nu og da. Det er faktisk godhjertede folk. [...]

Fortælleren forklarer, hvordan han kæmpede i sit hjemland Vietnam under vietnamkrigen ¹⁰ og senere flygtede til USA sammen med sin kone.

Vi endte her i Louisianas flade marskland³, hvor der er rismarker, og hvor vandet og landet er i hårfin balance⁴ med hinanden og minder ganske meget om Mekongdeltaet⁵, hvor jeg er vokset op. Folkene, som arbejder omkring mig, er gode mennesker, og måske kalder de mig Ted, fordi de gerne vil opfatte mig som en af deres egne, men ind imellem generer ¹⁵ det mig, at de er så meget større end jeg. Jeg er på størrelse med en kvinde i landet her, og alle de amerikanske mænd er kraftige, og de taler så langsomt, også indbyrdes, også selv om engelsk er deres modersmål. Jeg har hørt newyorkere i fjernsynet, og jeg snakker lige så hurtigt som de.

Min søn er begyndt at tale ligesom alle andre her i Louisiana. Han er ti år, resultatet af ²⁰ den første nat, min kone og jeg tilbragte i Lake Charles, i et billigt motel med himlen udenfor farvet rød af raffinaderierne. Han er stolt over at være født i Amerika, og når han siger farvel til os om morgenen, når han skal hen på den katolske skole, siger han: "Hav en god dag, alle sammen." Sommetider siger jeg farvel til ham på vietnamesisk, og så rynker han på næsen ad mig og siger: "Årh, hold op, Far," som om jeg lige har forsøgt mig med en ²⁵ vandet⁶ vittighed. Han kan overhovedet ikke snakke vietnamesisk, og min kone siger bare, at det er ikke noget at bekymre sig om. Han er amerikaner.

Men jeg bekymrer mig om det, selv om jeg godt kan indse, hvorfor jeg burde tage det roligt. Jeg kunne indse det allerede for ti år siden, så klart, at jeg gav efter for min kone og gav min søn et amerikansk navn. Bill. Bill og hans far Ted. Men hele sidste sommer havde ³⁰ jeg bemærket, at min søn gik rundt i huset og hang af kedsomhed, mens han havde ferie, og pludselig blev jeg hans far Thieu og fik en fremragende idé til ham. Det var en idé, som

---

¹ Thieu: vietnamesisk drengenavn

² Lake Charles: by i den amerikanske delstat Louisiana

³ et marskland: et fladt og frodigt landskab nær havet

⁴ en hårfin balance: en harmoni, som let kan forstyrres

⁵ Mekongdeltaet: stort landområde i det sydlige Vietnam, hvor floden Mekong løber ud i havet

⁶ vandet: plat, dårlig

var opstået i mig i starten af februar hvert år i al den tid, vi havde boet i Lake Charles, fordi det er på det tidspunkt, fårekylingerne⁷ altid begynder at synge her. Stedet er rigt på fårekylinger, hvilket altid får mig til at mindes min egen barndom i Vietnam. Men jeg har
35 aldrig fortalt min søn om det før sidste sommer.

Jeg gik hen til ham en søndag, efter at jeg havde set på, at han slentrede omkring i haven og pillede mosranker⁸ af de nederste grene på vores store egetræ og bagefter smed med sten på stopskiltet på vores gadehjørne.

"Har du lyst til at være med til noget sjovt," sagde jeg til ham.

40 "Ja, selvfølgelig, Far," sagde han, men han havde en vis tvivl i stemmen, som om han ikke havde tillid til min vurdering af, hvad der var sjovt. Han smed alle de sten, han havde tilbage i hånden, i ét kast, og stopskiltet stod og dirrede, da de ramte.

Jeg sagde: "Hvis du bliver ved med det, kommer politiet og arresterer mig for at have ødelagt kommunens ejendom, og bagefter sender de os allesammen ud af landet."

45 Min søn lo ad mig. Jeg vidste naturligvis godt, at han vidste, jeg bluffedes⁹. Jeg ville ikke være for hård imod ham på grund af hans hang til nogle drengestreg, som jeg selv havde fundet ganske tilfredsstillende, da jeg var dreng, specielt ikke nu, hvor jeg godt ville dele noget af min egen barndomstid med ham.

"Hvad har du på lager, Fatter¹⁰," spurgte min søn mig.

50 "Slåskamp mellem fårekylinger," sagde jeg.

"Hvad?"

[...]

Jeg fortalte ham, hvordan mine venner og jeg, dengang jeg var dreng, plejede at snuse rundt nede ved jordoverfladen og fange fårekylinger, som vi holdt spærret inde i tændstik-
55 æsker. Vi plejede at fodre dem med blade og små stykker vandmelon og bønnespirer, og vi trænede dem op til at slås ved at holde dem i konstant anspændt tilstand, idet vi pustede på dem og forsigtigt svirpede¹¹ til enderne af deres følehorn¹² med træsplinter¹³. Sådan plejede vi at lave os hver sin stald med kampfårekylinger, og de fandtes i to slags.

På dette tidspunkt viste min søn tegn på, at han var ved at blive utålmodig, og hans blik
60 gled på udflugt i haven. [...]

"De kæmper til døden," sagde jeg så højtideligt, som min stemme formåede, som om jeg var James Earl Jones¹⁴.

Bekendtgørelsen skaffede mig et øjekast og en kort hævn af hans øjenbryn. Det gav mig et øjeblik krydsogtværsagtig panik¹⁵, fordi jeg stadig ikke havde fortalt ham om
65 de to slags fårekylinger, og jeg indså pludselig, at det var en vigtig detalje for mig. Jeg forsøgte ikke at fortvivle over hans ringe¹⁶ forståelse, og jeg lagde hænderne på hans skuldre og drejede ham om imod mig. "Hør her," sagde jeg. "Du må forstå det følgende, hvis du skal holde kampfårekylinger. Der findes to slags, og vi havde alle sammen nogle af hver.

---

⁷ en fårekyling: en slags græshoppe

⁸ en mosranke: et stykke af planten mos

⁹ at blufte: at snyde eller at bilde nogen noget ind

¹⁰ Fatter: sjovt og kærligt ord for en far

¹¹ at svirpe: at slå meget let

¹² et følehorn: et langt, tyndt føleorgan på et insekts hoved

¹³ en træsplint: et lille, spidst stykke træ

¹⁴ James Earl Jones (f. 1931): amerikansk skuespiller, der bl.a. er kendt for sin dybe stemme

¹⁵ en krydsogtværsagtig panik: en panik, der skyldes, at noget er indviklet som en krydsogtværsopgave

¹⁶ ringe: dårlig

Den ene slags kaldte vi trækulsfårekyl­linger. De var meget store og stærke, men de var
70 langsomme, og de kunne blive forvirrede. Den anden slags var små og brune, og vi kaldte dem ildfårekyl­linger. De var ikke lige så stærke, men de var meget intelligente og hurtige.

"Hvem plejede så at vinde," sagde min søn.

"Nogle gange den ene slags og nogle gange den anden. Kampene varede meget længe, og de var fulde af hårde dyster. Vi plejede at bygge en lille tunnel af papir, og vi stak en
75 træsplint ind under vores fårekyl­lings hovedskjold¹⁷ for at gøre den rasende, og vi snurrede den rundt i et af følehornene, og så puttede vi vores fårekyl­linger ind i tunnelen fra hver sin ende. Derinde gik de frem mod hinanden og begyndte at slås, og så løftede vi papirtunne­len og kiggede på dem."

"Det lyder smart," sagde min søn, men hans begejstring var allerhøjest middel, og jeg var
80 klar over, at jeg måtte handle hurtigt.

Så vi fandt en skotøjsæske frem, og vi begyndte at lede efter fårekyl­linger. Det er bedst om aftenen, men jeg var helt overbevist om, at hans interesse ikke kunne vare ved så længe. Vores hus er bygget på fundamentblokke¹⁸ på grund af den høje grundvandsstand i byen, og vi kravlede langs kanten, hvor vi trak de største græstotter til side og så efter
85 under stenene. Det var en af stenene, der gav os de første fårekyl­linger, og min søn fik øje på dem og råbte ind i øret på mig: "Dér, dér," men han ventede på, at jeg skulle fange dem. Jeg hulede først hånden om den ene og så om den anden og lod dem dumpe ned i skotøjs­æskens, og jeg følte mig lidt skuffet, ikke så meget fordi det var tydeligt, at min dreng ikke brød sig om at røre ved insekterne, men fordi de begge to var af den store, sorte slags
90 trækulsfårekyl­linger. Vi kravlede videre, og vi fandt en til i græsset og endnu en siddende i husets mørke skygge bag vandhanen til haveslangen, og så fangede vi to til under en azaleabusk¹⁹.

"Er det ikke nok," spurgte min søn. "Hvor mange behøver vi?"

Jeg satte mig med ryggen op mod huset og lagde skotøjsæskens i skødet, og min dreng
95 satte sig ved siden af mig med hovedet strakt hen mod mig, så han kunne se ned i æskens. Min følelse var ikke længere lille. Jeg var simpelthen slap af skuffelse, fordi de alle seks var trækulsfårekyl­linger, store og træge²⁰, som bare lå og kiggede sig omkring, som om de ikke engang var klar over, at der var noget galt.

"Øv, nej," sagde min søn med virkeligt eftertryk, og et øjeblik troede jeg, at han havde
100 læst mine tanker og følte det samme som jeg, men da jeg så på ham, pegede han på snuderne af sine hvide kondisko. "Mine Reebok²¹ er ødelagt," græd han, og på snuden af begge sko var der en plet af græs.

Jeg kiggede igen ned i æskens, og fårekyl­lingerne havde ikke rørt sig, og jeg så på min søn, og han stirrede på sine kondisko. "Hør her," sagde jeg, "det her duer ikke. Du må godt
105 gå, hvis du vil, og lave noget andet."

Han sprang straks op. "Tror du godt, Mor kan få dem rene," sagde han.

"Ja vist," sagde jeg. "Vist så."

¹⁷ et hovedskjold (her): den hårde ryg på en fårekyl­ling

¹⁸ en fundamentblok: et stykke beton, der bruges under en bygning

¹⁹ en azaleabusk: en slags haveplante

²⁰ træg: sløv og langsom

²¹ Reebok: skomærke

Han var væk med det samme, og bagdøren smækkede, og jeg satte æsken fra mig i græsset. Men jeg gik ikke indenfor. Jeg lagde mig på hænder og knæ igen, og jeg¹¹⁰ arbejdede mig hele vejen rundt om huset, og så kiggede jeg under hver eneste sten i haven og rodede op under alle træerne. Jeg fandt sandsynligvis mere end en snes fårekylinger til, men de var alle af den samme slags. I Louisiana er der rismarker, og nogle af de sumpede flodarme²² ligner Deltaet²³, men mange af fuglene er anderledes, og hvorfor skulle insekterne så ikke også være anderledes? Det her er trods alt et andet land.¹¹⁵ Det var bare sært med ildfårekylingerne. Alle vi børn tiljublede²⁴ dem, også selv om vi kæmpede med en af vores egne trækulsfårekylinger. En ildfårekyling var en meget kostelig²⁵ og beundringsværdig ting.

Næste morgen stillede min søn sig op foran mig, mens jeg var ved at være færdig med min morgenmad, og da han havde fået min opmærksomhed, kiggede han ned på sine¹²⁰ fødder og trak mit blik med ned. "Kan du se," sagde han. "Mor fik dem rene."

Så var han ude ad døren, og jeg råbte efter ham: "Vi ses senere, Bill."

---

²² *en flodarm*: en lille flod, der løber ud fra en større flod

²³ *Deltaet*: Mekongdeltaet i Vietnam

²⁴ *at tiljuble*: at råbe af glæde over noget

²⁵ *kostelig*: værdifuld og værdsat

Du skal besvare enten denne opgave eller opgave 1 eller 3

Opgave 2

Skriv en analyserende artikel om, **hvordan behovet for grøn omstilling kan fremstilles**.

Som en del af artiklen skal du analysere reklamefilmen *Det er på tide at ændre billedet af dansk idyl* (tekst 2a).

Din artikel skal blandt andet besvare følgende:

- Hvad er filmens hensigt?
- Hvordan fremstiller filmen "dansk idyl"?
- Hvilke virkemidler anvender filmen for at nå sit mål?
- Vurderer du, at filmen er vellykket? Begrund dit svar.

Du kan inddrage nogle af billederne (tekst 2b) i din besvarelse.

I din artikel skal du præsentere og forklare centrale steder i filmen.

Du skal skrive en fokuseret og spændende indledning, hvor du præsenterer emnet for din artikel, og en afslutning, der sammenfatter dine pointer.

Du skal selv finde på en passende og fængende overskrift til din artikel.

Du skal skrive minimum 1000 ord.

2a. Andel: *Det er på tide at ændre billedet af dansk idyl*

Andel er et dansk energiselskab, der blandt andet sælger energi og internetforbindelser. I forbindelse med denne reklamefilm skriver Andel følgende: "Mange mener, at vindmølleprojekter¹ ødelægger den danske idyl. Men vi er nået dertil, hvor vindmøller er nødt til at udgøre en lille del af vores landskab, hvis vi vil bevare den danske idyl, vi kender og holder af". Filmen er fra 2023.

¹ *Speakerstemme:* Hvad er billedet på dansk idyl²?

Er det stadig havre, der blæser stille i vinden?

Landskabet, der breder sig så langt øjet rækker over bakke og dal?

Og solen, der spejler sig uforstyrret i bølgen blå?

⁵ Sådan kan det ikke fortsætte med at se ud, hvis vi ikke får gjort noget ved den grønne omstilling³.

Tekst på skærm: Det er tid til at ændre billedet på den danske idyl, hvis vi gerne vil bevare den.

Andel. Grønnere fremtid for alle.

---

¹ *et vindmølleprojekt:* et stort projekt, hvor der opstilles vindmøller i naturen for at levere energi til strøm; ofte imod naboernes ønske

² *idyl:* et sted eller en situation, som er meget smuk og harmonisk

³ *en grøn omstilling:* det at bevæge sig mod en mere bæredygtig verden og mindske den globale opvarmning

2b. Fire berømte malerier fra 1800- og 1900-tallet

P.S. Krøyer: *Sommeraften på Skagen Sønderstrand*¹, 1893

P.C. Skovgaard: *Udsigt over havet fra Møns Klint*², 1850

C.W. Eckersberg: *Landskab med stente*³, Møn⁴, 1810

Anna Ancher: *Høstarbejdere*, 1905

---

¹ *Skagen Sønderstrand*: strand i det allernordligste Jylland

² *Møns Klint*: stejl skrænt, der består af kridt, på øen Møn

³ *en stente*: en lille stige, der fører over et hegn omkring en mark

⁴ *Møn*: ø ud for det sydøstlige Sjælland

Du skal besvare enten denne opgave eller opgave 1 eller 2

Opgave 3

Skriv en debatterende artikel om **kulturens betydning for befolkningen i et land**.

Du skal inddrage Jakob Engel-Schmidts kronik *Du kan slå et folk ihjel bare ved at dræbe dets åndsliv* (tekst 3).

I din artikel skal du blandt andet besvare følgende:

- Hvad er din holdning til sprogs, litteraturs og anden kulturs betydning for et folk? Begrund din holdning.
- Hvad er Jakob Engel-Schmidts hovedsynspunkt?
- Hvad mener du om hans synspunkter og argumenter?
- Hvilke andre synspunkter har du mødt?
- Hvilke erfaringer med emnet har du selv?

I din artikel skal du bruge centrale citater fra teksten.

Du skal skrive en fokuseret og spændende indledning, hvor du præsenterer problemstillingen i din artikel, og en afslutning, der sammenfatter dine pointer.

Du skal selv finde på en passende og fængende overskrift til din artikel.

Du skal skrive minimum 1000 ord.

3. Jakob Engel-Schmidt: *Du kan slå et folk ihjel bare ved at dræbe dets åndsliv*

Teksten er en kronik af Jakob Engel-Schmidt (født i 1983). Da teksten blev skrevet, var han kulturminister for partiet Moderaterne. Teksten er fra avisen Berlingske 10. maj 2023.

¹ Forestil dig dette tankeeksperiment. Du får udleveret et viskelæder og kan med det slette hele Danmarks historie og kulturelle arv – alle historiske bygninger, alle monumenter, alle vigtige personligheder, al litteraturen, al kunsten og hele den danske sangskat¹. Tilbage er et nøgent folk. Historieløse og kulturelt udslettet. Uden fælles identitet – hvori består så ⁵ folket? Det spørgsmål er blevet gjort skræmmende aktuelt med Ruslands invasion af Ukraine. En krig, der ikke alene har ramt de mange tapre soldaters liv, lemmer og land. Den har også sigtekornet stift rettet mod det ukrainske folks kulturarv, identitet og sjæl.

Mange husker nok billederne af teatret i Mariupol², hvor kvinder og børn havde søgt tilflugt fra krigens rædsler – blot for at opleve Putins blodige bomberegns smadre igennem ¹⁰ taget. Men teatret er langt fra det eneste eksempel. I krigens allerførste dage gik det ud over Ivankivs³ lokalhistoriske museum, og siden da er mere end 250 kulturelle steder enten helt eller delvist blevet ramt, melder UNESCO⁴.

Flere internationale rapporter, blandt andet fra amerikanske PEN⁵, har tydeligt vist, hvordan Putin bevidst går efter at plyndre museerne, smadre kulturarven, undertrykke ¹⁵ sproget og forhindre fællesskabet fra alle de steder, hvor den slags normalt udspringer fra. Alt imens han på sociale medier spreder falske nyheder om, at Ukraine ikke er et rigtigt land, men derimod en kunstigt skabt nation uden historie eller sprog.

Vi har været naive

I det lys har vi nok levet lidt i en naiv kulturpolitisk boble⁶ de seneste 25 år – og mange af ²⁰ os politikere er nok kommet til at se kulturlivet som lidt lyserød flødeskum på samfundskagen, i stedet for mørtlen⁷, der binder hele vores fælles bygning sammen. Kulturpolitikken har været noget, vi politikere dryssede lidt med. Ikke noget vi for alvor tog alvorligt eller prioriterede.

Mens Islamisk Stat bombede Baal Shamin Templet⁸ i Syrien, blev der på Christiansborg ²⁵ ikke skruet op for kulturbudgetterne – tværtimod. Da russiske trold⁹ og falske nyheder blandede sig i den amerikanske valghandling, affødte¹⁰ det herhjemme ikke en styrkelse af frie medier og public service¹¹ – tværtimod. Og nu hvor Putins kampvogne og propagandamaskine har nået Ukraine, findes der danske politikere, som ønsker at diskutere

---

¹ *den danske sangskat*: kendte og populære sange, der er en vigtig del af danskernes nationale identitet

² *Mariupol*: by i det sydlige Ukraine

³ *Ivankiv*: by i det nordlige Ukraine

⁴ *UNESCO*: afdeling af FN, der arbejder med uddannelse, videnskab og kultur

⁵ *PEN*: international organisation, der arbejder for ytringsfrihed og forfatters og journalisters rettigheder

⁶ *at leve i en boble*: at leve i sin egen verden

⁷ *mørtel*: et byggemateriale, der binder mursten sammen

⁸ *Baal Shamin Templet*: tempel fra oldtiden, som blev ødelagt i 2015 af Islamisk Stat i borgerkrigen i Syrien

⁹ *en trold* (her): en anonym person, som skriver provokerende indlæg på internettet

¹⁰ *at afføde*: at medføre

¹¹ *public service*: det at radio- og tv-kanaler arbejder for at oplyse befolkningen

nedlæggelse af kunstfonden¹² og gøre op med det armslængdeprincip¹³, der ellers blev
30 opfundet som modtræk til Nazi-Tysklands og Sovjetunionens brug af kunst og kultur til politiske formål.

Jeg peger ikke på nogen. For jeg har nok også selv været en af dem, der tænkte, at kulturpenge var snolder¹⁴ til slut på måneden. Men tiden kalder i den grad på, at alle politikere vågner op af tornerosesøvn¹⁵ og får kulturpolitikken ud af
35 »nice-to-have«-skuffen¹⁶.

Som Liva Weel¹⁷ sang så enkelt og så smukt: »Den, som holder sjælen rank, kan aldrig blive træl¹⁸. Ingen kan regere det, som vi bestemmer selv«. For mig indrammer dette præcis kulturens betydning – kulturen som selve symbolet på det at være et frit land. Hvor vi kan »bestemme selv«. Det må vi ikke tage for givet. For i Danmark har vi masser at
40 beskytte og kæmpe for. Alle vores samlingspunkter på kryds og tværs. Alle vores aha-oplevelser¹⁹ i mødet med kunsten. Alt det, der gør os til os.

Netop det viser den første kulturpolitiske redegørelse i mere end 25 år, som jeg netop har afleveret til Folketinget. Vi er en nation af folk, der snører sportsskoene og stempler ind²⁰ i idrætshallen. Faktisk har idrættens hovedorganisationer aldrig haft flere medlemmer
45 end nu.

Vi samles om kulturen

Vi er et land, hvor naboer mødes på folkebibliotekerne, der i 2019 havde mere end 37 millioner fysiske besøg. Nogle kommer for bøger om sjældne hunderacer eller strikkeopskrifter, andre for fantasy-bøger eller forskningsartikler – men alle kommer derfra lidt
50 tættere på fællesskabet.

Vi er flokdyr, der samles i teatret, til koncerter, på museerne, i kulturhusene, i gadeidrætten eller i de lokalhistoriske arkiver. Alt sammen steder, hvor vi danskere opsøger fællesskabet og er nysgerrige på fortolkningen af vores fælles liv og historie. Nogle er til ballet – andre til Keld og Hilda²¹. Men grundlæggende er vi til fællesskabet.

55 Men selvom der er masser af positive nyheder i redegørelsen, er der også det modsatte, der burde give alle politikere panderynker: Der er for eksempel 30 procent af danskerne, der ikke – eller kun sjældent – benytter kulturtilbud som biblioteker, højskoler, museer, koncerter eller scenekunst.

Det er nedslående og kalder på politisk handling. Når redegørelsen debatteres i Folke-
60 tinget 23. maj, håber jeg, vi politikere vil droppe skåltalerne²² og i stedet komme med konkrete bud på, hvordan vi får alle med i fællesskabet.

Det gælder særligt også børn og unge, som er den anden gruppe, jeg er bekymret for. Da jeg var barn, tonede Bamse og Kylling²³ frem på skærmen klokken 18-nul-dut²⁴, og sad

¹² *kunstfonden*: Statens Kunstfond uddeler arbejdslegater til forfattere, billedkunstnere, musikere osv.

¹³ *et armslængdeprincip*: en regel om, at politikere ikke bør blande sig i detaljer i den måde, man uddeler penge på

¹⁴ *snolder*: slik eller lækkerier

¹⁵ *tornerosesøvn*: at sove ligesom Tornerose i eventyret; at være uskyldig og naiv, så man ikke opdager en fare

¹⁶ *nice-to-have* (engelsk udtryk): noget som er rart at have, men ikke særlig vigtigt

¹⁷ *Liva Weel* (1897-1952): skuespiller og sangerinde, der især var kendt for sange, som var kritiske over for nazisterne under 2. verdenskrig

¹⁸ *en træl*: en slave

¹⁹ *en aha-oplevelse*: en følelse af pludselig at forstå noget

²⁰ *at stemple ind*: at møde op

²¹ *Keld og Hilda*: ægtepar, der synger danske popsange

²² *en skåltale*: en positiv tale, der ikke nævner noget kritisk

²³ *Bamse og Kylling*: hovedpersonerne i en kendt serie for børn på DR

²⁴ *klokken 18-nul-dut*: præcis klokken 6 om aftenen

jeg ikke klar, så gik jeg glip af det, som alle mine klassekammerater på Birkerød skole sad
65 og så præcis på samme tid. Bagefter? Ja, så var der ikke mere skærmtid den dag. I dag
bruger 41 procent af børn og unge mellem 11 og 19 år mere end fire timer om dagen på
skærme. Det er saftsuseme²⁵ høje tal, uden vi kender effekten på lang sigt.

Her kan de chatte med den AI-chatrobot²⁶, der allerede er rykket ind på Snapchat²⁷ – helt
uden at vi som samfund egentlig har diskuteret, om det er en god idé. Og når de ser andet
70 indhold, præsenteres de med hjælp fra uigennemskuelige algoritmer²⁸ for tusind
forskellige ting i et individuelt tilrettelagt univers, hvor størstedelen af indholdet i øvrigt er
skabt uden for Danmarks grænser.

Der er dældulme²⁹ langt fra det fællesskab, vi voksne tager for givet, og til det liv, som
vores børn og unge er på vej ind i. Ligesom vi voksne – og politikere – har meget lidt mulig-
75 hed for at kontrollere, hvad der egentlig foregår derinde på de digitale platforme. For hvad
er det lige for et fællesskab og med hvem? De spørgsmål tror jeg, vi sammen bliver nødt til
at adressere de kommende år. For selvom dansk kulturliv grundlæggende står stærkt, aner
vi ikke, hvordan verden ser ud om 30 år. Men vi har et ansvar for at sikre, at vi fortsætter
og styrker vores fælles blik og perspektiv på hinanden og Danmark, ligesom kulturen kan
80 være vores spejlbillede rettet mod udlandet.

Udgangspunkt for den fælles fortælling

Vi har brug for kulturen som fundamentet for vores nationale fortælling – som både udgangs-
punktet og endemålet for demokrati, dannelse, tolerance, retsstat, ytringsfrihed, forenings-
og forsamlingsfrihed, frisind og kritisk tænkning.

85 I et frit demokrati sker det ikke kun i nyhederne, som ni ud af ti danskere heldigvis stadig
ser. Men i særdeleshed gennem kunsternes blik og fortolkning af den virkelighed, vi er
sammen om at skabe. På bibliotekerne, i musikken, på museerne, i litteraturen, i scene-
kunsten, filmkunsten osv.

Og nej. Kunst og kultur skal ikke død og pine³⁰ have en funktion. Det må også gerne bare
90 være flot, sjovt eller hammer³¹ hyggeligt. Men selv i de tilfælde er kulturen med til at skabe
den forbundethed, der måske aldrig nogensinde har været vigtigere end nu.
Gennem fælles oplevelser og referencepunkter. Lad mig da her til slut bare citere fra endnu
en sang (denne gang dog med lån fra den norske sangskat). Nordahl Grieg³²
stillede det åbne spørgsmål: »Hvad skal jeg kæmpe med, hvad er mit våben?« Og han
95 svarede selv: »Stands deres drift mod³³ død, stands det med ånd³⁴ – krig er foragt for liv,
fred er at skabe³⁵.« Vi kan næppe stoppe al ondskab. Men vi er verdensmestre i at skabe.
Sammenhængskraft og fællesskab. Det skal vi fortsætte med at være.

---

²⁵ saftsuseme: gammeldags bandeord

²⁶ en AI-chatrobot: et computerprogram, der bruger kunstig intelligens til at efterligne menneskelig kommunikation og indgå i dialog med brugere

²⁷ Snapchat: socialt medie, der ofte bruges af børn

²⁸ en algoritme: et system, der bl.a. bruges til at indsamle data om brugere og vise dem relevante reklamer og nyheder

²⁹ dældulme: gammeldags bandeord

³⁰ død og pine (gammeldags udtryk): for enhver pris, absolut

³¹ hammer (slang): meget

³² Nordahl Grieg (1902-1943): norsk forfatter

³³ en drift mod noget: en bevægelse henimod noget, en tendens til noget

³⁴ ånd (her): intelligens, viden og kultur

³⁵ De to citater er fra Nordahl Griegs sang *Kringsat af fjender*, som blev skrevet i 1936 og blev et symbol på modstanden mod nazismen

Oplysninger til Copydan

Tekst 1: Robert Olen Butler: "Fårekylinger". I: *Velduft fra et fremmed bjerg*, Klim, 1996 (oprindeligt udgivet på engelsk i 1992)

Tekst 2a: Andel: *Det er på tide at ændre billedet af dansk idyl*, YouTube, 2023, <https://youtu.be/TgK0p4JCjvk>

Tekst 2b: P.S. Krøyer: *Sommeraften på Skagen Sønderstrand*, 1893, Skagens Museum, <https://skagenskunstmuseer.dk/vaerker/sommeraften-skagen-soenderstrand/>

P.C. Skovgaard: *Udsigt over havet fra Møns Klint*, 1850, Skovgaard Museet, <https://www.skovgaardmuseet.dk/media/1694/det-romantiske-landskab.pdf>

C.W. Eckersberg: *Landskab med stente*, Møn, 1810, Statens Museum for Kunst, <https://open.smk.dk/artwork/image/KMS7694>

Anna Ancher: *Høstarbejdere*, 1905, Skagens Museum, <https://skagenskunstmuseer.dk/blog/2020/09/21/landskab/>

Tekst 3: Jakob Engel-Schmidt: *Du kan slå et folk ihjel bare ved at dræbe dets åndsliv*, Berlingske, 10. maj 2023

Ortografi og tegnsætning følger originalerne. Trykfejl er dog rettet.

Dette prøvesæt er omfattet af ophavsretten, jf. ophavsretslovens § 1. Prøvesættet må alene anvendes til den på prøvesættet anførte prøve. Al anden anvendelse af prøvesættet, herunder visning eller deling f.eks. via internettet, sociale medier, portaler og bøger, udgør en krænkelse af Børne- og Undervisningsministeriets og evt. tredjemands ophavsret og er ikke tilladt. Overtrædelse af ophavsretten kan være erstatningspådragende og/eller strafbart.

Prøvesættet kan dog, efter at prøveperioden er afsluttet, anvendes til undervisningsbrug på uddannelser m.v. omfattet af den lovgivning, som Styrelsen for Undervisning og Kvalitet administrerer.